

УДК: 331.5

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Лисак Валерія

lisaklera07@gmail.com

*Черкаський державний фаховий бізнес-коледж,
м. Черкаси*

Науковий керівник: канд. екон. наук,

доц. кафедри бізнес-економіки та маркетингу

Юлія Гетьманенко

Посилення соціальної нестабільності в умовах воєнного стану актуалізує необхідність дослідження ринку праці, оскільки він виступає одним із визначальних чинників забезпечення соціально-економічної безпеки держави. Воєнні дії, руйнування виробничих потужностей, порушення логістичних систем, інтенсивні міграційні потоки та зростання безпекових загроз істотно вплинули на баланс попиту й пропозиції робочої сили, загостривши нестабільність і підвищивши рівень невизначеності щодо подальшого розвитку ринку праці. Викладене вище зумовлює актуальність дослідження сучасного стану ринку праці з метою ідентифікації тенденцій, що формуються у сфері попиту та пропозиції робочої сили в умовах воєнного часу.

Теоретичною основою дослідження є базові категорії ринку праці. Робоча сила включає осіб віком від 15 років, які можуть і хочуть працювати, як тих, хто вже працює, так і тих, хто шукає роботу. До її складу входять як зайняті, так і безробітні. Зайнятими є особи, які працюють за гроші, або тимчасово не працюють, тоді як безробітними є особи, які не мають роботи, активно її шукають і готові приступити до праці [5].

Станом на початок 2026 року чисельність зайнятого населення становила близько 5,4 млн. осіб, а середньомісячна заробітна плата становила більш ніж 28 тис. грн. Це пояснюється впливом інфляції та нестачею робочої сили [1]. У сучасних умовах заробітна плата виступає одним із ключових інструментів конкуренції за працівників. Окрім того, 56% підприємств планують підвищення рівня оплати праці в межах 10-20% [3]. Поряд із матеріальними стимулами зростає роль нематеріальної мотивації, зокрема соціальних гарантій, медичного страхування та можливостей професійного розвитку [6].

Суттєвим чинником трансформації ринку праці є скорочення пропозиції робочої сили. Однією з причин є активні міграційні процеси. За оцінками міжнародних організацій, близько 5,9 млн. громадян України перебувають за кордоном, що обмежує внутрішній трудовий потенціал країни. Додатковим фактором є мобілізація населення, яка також зменшує чисельність економічно активного населення. У результаті попит на робочу силу перевищує її пропозицію. Через це ринок сьогодні більше орієнтований на кандидатів, тому компанії активніше конкурують за кваліфікованих працівників [4].

Разом з тим підприємства поступово адаптуються до умов воєнної економіки. Зокрема, у 2025 році 67% підприємств проводили набір персоналу, що свідчить про збереження попиту на робочу силу. Одним із напрямів такої адаптації є поширення гнучких форм зайнятості, у тому числі дистанційної та гібридної роботи, а також проєктної й погодинної зайнятості. Такі зміни підвищують гнучкість ринку праці та розширюють можливості залучення трудових ресурсів [6].

Важливою проблемою сучасного ринку праці є вакансії, які залишаються незаповненими через відсутність необхідних навичок у працівників. Це зумовлює потребу розвитку професійної освіти та програм перекваліфікації [3]. Щоб підтвердити наявність структурного дисбалансу, доцільно проаналізувати співвідношення попиту і пропозиції праці за професіями (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість вакансій та шукачів роботи за професійними групами

Назва професії (посади)	Станом на 1 січня 2026 року		Станом на 1 березня 2026 року	
	Кількість вакансій, одиниць	Чисельність шукачів роботи, осіб	Кількість вакансій, одиниць	Чисельність шукачів роботи, осіб
Усього	111 214	214 955	54 705	138 008
Працівники сфери торгівлі та послуг	18 732	40 633	7 701	27 639
Кваліфіковані робітники з інструментом	18 250	15 918	10 311	10 242
Найпростіші професії	16 305	27 598	7 274	20 006

Джерело: Розроблено автором на підставі джерела [3]

Аналіз таблиці демонструє суттєві диспропорції на ринку праці. Загальна чисельність шукачів роботи майже вдвічі перевищує кількість вакансій. Також у сферах торгівлі та послуг, а також серед простих професій є надлишок робочої сили, тоді як кваліфікованих працівників бракує. Зазначені тенденції зберігаються станом на березень 2026 року, що свідчить про нерівномірність розподілу трудових ресурсів.

Сучасний ринок праці дедалі більше відкриває можливості для різних категорій населення. Особливу увагу приділяють працевлаштуванню внутрішньо переміщених осіб, ветеранів, людей з інвалідністю, старшого віку та молоді без досвіду роботи, що сприяє підвищенню їхньої економічної активності.

Важливим аспектом є регіональні відмінності ринку праці. У безпечних регіонах і великих містах попит на працівників зростає, тоді як у прифронтових областях вакансій мало, а безробіття залишається високим.

Ключову роль у регулюванні ринку праці відіграє державна політика. Вона реалізується через програми навчання та перекваліфікацію, а також за допомогою мікрогрантів для відкриття власної справи. Крім того, існують заходи для підтримки працевлаштування певних груп населення. Важливим є й активне співробітництво роботодавців із державною службою зайнятості, послугами якої користується значна частка підприємств [3].

За оцінками Національного банку України, у 2026 році пропозиція робочої сили частково відновиться, але дефіцит кадрів залишатиметься через структурні дисбаланси [2]. Тому особливо важливим стає безперервний професійний розвиток як засіб підвищення конкурентоспроможності працівників.

Таким чином, ми можемо зробити висновок про те, що на сьогодні ринок праці України характеризується структурним дисбалансом: дефіцит кваліфікованих кадрів поєднується з надлишком робочої сили у простих професіях та нерівномірним розподілом трудових ресурсів за регіонами і професіями. Це підкреслює необхідність безперервного професійного розвитку, програм перекваліфікації та державної підтримки працевлаштування для підвищення ефективності та гнучкості ринку праці.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua>
2. Національний банк України. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://bank.gov.ua>
3. Державна служба зайнятості України. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.dcz.gov.ua>
4. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.unhcr.org>
5. Міжнародна організація праці. Офіційний сайт: <https://www.ilo.org>

6. Сухорукова Г. Український ринок праці у 2026 році: тренди від HR-експертів - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://hub.kyivstar.ua/articles/ukrayinskij-rinok-praczi-u-2026-roczy-trendi-vid-hr-ekspertiv>

УДК: 339.923

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ, РИЗИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Ольга Міщенко

sevcenkotana324@gmail.com

Відокремлений структурний підрозділ

«Смілянський промислово-економічний фаховий коледж

Черкаського державного технологічного університету»

м. Сміла

Науковий керівник: викладач економічних дисциплін Тетяна Шевченко

Сьогодні Україна переживає один з найдраматичніших етапів своєї історії, виборюючи державний суверенітет і національну незалежність не лише на полі бою, а й у економічному вимірі. Економіка України під час війни опинилася в умовах багатовимірної кризи.

Збройна агресія спричинила:

- втрату виробничих потужностей — третина яких зупинена або переміщена, зруйнована на близько 17% території країни;
- гострий дефіцит робочої сили — через масові переміщення населення та мобілізацію;
- втрату інвестиційної привабливості через воєнні дії;
- залежність від міжнародної фінансової і гуманітарної допомоги — постійні атаки на критичну інфраструктуру вимагають колосальних коштів на відновлення;
- високий дефіцит бюджету (20% ВВП) та зростання державного боргу (100% ВВП) [1, с. 554].

Економіка країни функціонує в умовах переважання фінансування поточних потреб над інвестиційними, що спричиняє зростання боргового навантаження та скорочення податкових надходжень до дохідної частини бюджету, тому важливо проаналізувати макроекономічні показники, щоб уявити загальну картину економічної стійкості країни. Аналітики прогнозують помірне зростання ВВП у 2026 році близько 1,8–2,5% при продовженні війни. У грошовому вимірі обсяг ВВП очікується на рівні 225–227 млрд. доларів США. Хоча після різкого падіння на 28,8% — у 2022 році економіка демонструє відновлення (зростання на 5,5% — у 2023, 2,9% — у 2024, близько 1,8–2,2% — у 2025 та на рівні приблизно 1,3–2% — у 2026 році), довоєнного рівня вона поки не досягла [2].

Динаміка дефіциту бюджету та державного боргу свідчать про високу залежність від боргового фінансування. У 2026 році дефіцит бюджету оцінюється на рівні близько 19–21% ВВП, що є критично високим показником і пояснюється значними оборонними витратами. Державний борг за окремими оцінками може перевищувати 100% ВВП, що підвищує довгострокові фінансові ризики та втрату фінансової стійкості [2].

Податкові надходження демонструють дисбаланс між бюджетними потребами та реальними податковими доходами, зумовлений тривалою війною. Загальний обсяг видатків складає приблизно 4,82 трлн грн., а заплановані доходи (податки, збори) становлять близько 2,9 трлн грн., тому потреба у зовнішній підтримці перевищує 2 трлн грн. Податкових надходжень недостатньо для покриття обсягів видатків та обслуговування боргу [2].

Інфляція показує нестабільність фінансово-економічної системи. На початку 2026 року її рівень коливався близько 7,5–9,4% у річному вимірі. Основними причинами є зростання